

Z HISTORIE DŘEVĚNÝCH PODLAH

OD POČÁTKŮ K TOVÁRNÍ VÝROBĚ, KTERÁ ZAČALA PSÁT MODERNÍ DĚJINY PARKET V POLOVINĚ 20. STOLETÍ

Typická středověká podlaha byla hlavně z hlíny, kamene nebo dlažby z pálené hlíny. Podle dochovaných záznamů ale můžeme konstatovat, že se minimálně od středověku používaly také „dřevěné podlahy“, a to zejména v našich zeměpisných šířkách. V jižní Evropě bylo více rozšířené používání kamene.

Používání dřeva se rozšiřovalo postupně spolu s potřebou člověka chránit se před vlhkostí a chladem v obytných domech. Z primitivních dřevěných podlah ve formě klestí a větviček na udusané hlíně se vyvinuly v podlahy z fošen a prken na polštářích. Používaly se zejména měkké jehličnany v rostlých délkách až 7 m, jako například jedle, smrk nebo borovice. Ty se pokládaly napříč místností na úzké nosníky, tzv. polštáře, s použitím hřebíků nebo i bez. Při kácení se vybírali nejsilnější stromy a ze středu kmene se ručně vyžezala co nejširší středová fošna, která mohla být i metr široká. Ta tvořila radiální řez kmenem, a nedocházelo tak k deformacím kroucením. Jednotlivé fošny byly na stavbě spasovávány hoblováním. Tato fyzicky náročná práce byla obvykle prováděna mladými tovaryši. To bylo zachyceno na nejznámějším podlahářském obraze Gustava Caillebotta z roku 1875 Les Raboteurs de parquet.

Výroba parket, André-Jacob Roubo, L'Art du Menuisier, Paris, 1774.

PŮVOD SLOVA „PARKET“

Ve středověku se poprvé objevil termín „parket“, který ale označoval vyvýšený královský nebo soudcovský trůn. Parket byl vytesaný ze dřeva a sloužil ke zdůraznění sociálního postavení vlastníka. Používal se také na vyvýšení jiných čestných míst u významných osob, například pod nohama židlí, postelí a stolů. Vyobrazení najdeme například na iluminacích v rukopisu Wriothesley z roku 1250, na obraze Vittora Carpaccia z roku 1495 Sen sv. Uršuly, v kalendáři bratrů z Limburka z roku 1413 a mnoha dalších.

Vittore Carpaccio, Odjezd velvyslanců a Sen sv. Uršuly, 1495–1500.

SLEPÉ PODLAHY

Dalším stupněm vývoje byly slepé podlahy jako podkladová konstrukce dřevěných podlah. Na ty se pokládala podélně prkna s ohledem na maximální eliminaci spár. Ve velkých místnostech byla prkna z měkkého dřeva kladena do polí, která byla tvořena lištami nebo hranolky z tvrdého dřeva. V době renesance byly vzory ještě velmi jednoduché.

DŘEVO V EXTERIÉRU

Setkáváme se také s použitím dřeva v exteriéru jako například na chodníky, cesty nebo průchody. Jednak ve formě trámů naskládaných vedle sebe nebo s rozstupem, a ten byl vyplněný udusanou hlínou. Další formou podlah v exteriéru byla dřevěná špalíková dlažba, která je obvykle tvořena kostkami nebo hranoly s viditelným letokruhem, o výšce až 15 cm. Díky vláknům napříč mají špalíky velkou mechanickou odolnost a hodí se tak například do dílen. V období 1850 až 1920 byla špalíková dlažba používána zejména v průjezdech, případně na celé cesty nebo silnice. Důvodem byla eliminace hluku kovových kol na kamenných cestách. Jako materiál se používal dub, modřín nebo smrk. Pokládka se prováděla na pískové lože a od 19. století byly spáry zalévány těrem. Špalíkovou dlažbu tvaru šestibokého hranolu

můžeme vidět například na Zámku Schönbrunn ve Vídni. Celou řadu průjezdů a průchodů se dřevěnou dlažbou najdeme ale dodnes také v Praze.

Kostel Matky Boží před Týnem, Praha (archiv RENSPOl).

POKLÁDKA NA POLŠTÁŘE

S používáním slepých podlah jako podkladových konstrukcí přišla i možnost začít používat malé dřevěné elementy a pokládat je jako parkety. Obvykle na polštářích, které byly položeny na hlíně, písku nebo kamenivu, byla položena tesařská podlaha z obyčejných prken a na ni byly pokládány dílce z většinou hodnotnějších dřevin. Tato konstrukce chránila finální podlahu před vnikáním spodní vlhkosti, použitými formáty se zamezovalo vzniku spár a také flexibilita vzorů byla takřka neomezená. Vzniku spár mezi prkny bylo zamezeno použitím fáze nebo perem a drážkou. Různé vzory parket se vyvíjely zejména při boomu „francouzského zámeckého stavitelství“ v 17. století.

CO PŘINESLA FRANCIE

Slepé podlahy také umožnily vývoj kazetových parket, které se vyráběly v dílně a byly vlastně prvními dřevěnými podlahami, které se nedělaly přímo na stavbě. Na slepou podlahu se kazety přitloukaly nebo šroubovaly. Výroba v dílně přinášela řadu výhod, mimo jiné se zamezilo poškození podlahy v průběhu stavby. Kazety se vyráběly s hranou délky mezi 60 a 100 cm. Vrchol rozvoje kazetových parket se datuje do období vlády Ludvíka XIV. a Ludvíka XV. Příkladem zajímavé podlahy jsou parkety, které navrhl architekt François Mansart v zámku Maisons-Laffitte (1642–1651), realizované mistrem Královské manufaktury gobelínů Jeanem Harmandem. Jedním z nejznámějších vzorů kazetových parket je Versailleský vzor, poprvé použitý roku 1660 na zámku Versailles. Podle legendy zadal Ludvík XIV., král slunce, svému dvornímu truhláři úkol vymyslet nový vzor dřevěné podlahy. Truhlář z časových důvodů použil na vzorovou kazetu odřezky dřeva, které zbyly z vyráběného nábytku. Kazety o velikosti 98 cm, skládané z masivních dílků zejména dubu nebo ořechu, představují dokonalý tvar. Vzor se z Francie rozšířil do celé Evropy. Další variace tohoto typu parket je ze zámku Chantilly (parkety Chantilly) nebo další varianta je Salzburský Versailles, který má trochu menší formát a vzor je jednodušší. Roku 1673 vyšel ve francouzském časopisu Mercure Galant článek, který parketové podlahy označil za ušlechtlejší podlahu oproti „prašným“ kobercům.

WORKCAMP PARQUET 2017, Dahlen, Německo.

VZORY A INTARZIE

Výběr dřevin je stále více věcí estetiky, kombinují se různobarevné dřeviny, střídá se směr vláken, používají se hodně geometrické tvary. Je věcí prestiže architekta objektu, jak vzor podlah vypadá. Parkety v 17. a na počátku 18. století jsou charakteristické svou rozmanitostí tvarů i barev. Často najdeme na podlaze a stropu stejné vzory, a jednotlivé prvky se pak opakují také na nábytku nebo na stěnách. Aby architekti docílili optického zvětšení prostoru, používali často zrcadla na protilehlých stěnách.

Mramorový palác, Petrohrad, Rusko (archiv RENSPOl).

V polovině 18. století dochází ke změně designu podlah. Zmizely ostré barvy, složité geometrické vzory, monumentalita, a naopak se setkáváme s prvky rostlinnými, věnci, zaoblenými tvary. Tyto vzory můžeme vidět například v Mramorovém paláci (1768–1793) v Petrohradu nebo v Čínském paláci (1711) v Oranienbaum v Lomonosově. Nároky na interiérové zařízení vedly zejména ve Francii k rozvoji intarzovaných podlah. Ve druhé polovině 18. století se tak začaly hojně používat techniky známé z nábytkářství také u dřevěných podlah. Spolu s intarziemi se rozvíjí také zpracování dýhy. Používání dýhy sice bylo známo již ve starém Egyptě, Římě a v Řecku, ale k velkému rozmachu nebo ke znovuobjevení těchto technik dochází znovu od renesance, kdy se používala zejména v nábytkářství. Dýhovaná podlaha byla použita například již v roce 1571 ve františkánském kostele v Innsbrucku. Na přelomu 18. a 19. století se s používáním nábytkářských technik (například intarzie nebo marketerie) stávají z dřívě pouze užitných podlah umělecká díla. Od poloviny 19. století se kazetové parkety vyrábějí v sériích v parketárnách. V souvislosti s průmyslovou revolucí se k řezání dýhy používají parní stroje. Odděluje se „parketářské řemeslo“ od stavebního truhlářství. Rok 1840 je považován za počátek průmyslové výroby parket. Ve Francii byla založena firma Huot Parquets. Od té doby se v měšťanských domech individuálně vyráběné kazetové parkety používají pouze do reprezentativních prostorů a do ostatních místností pak parkety vyráběné v továrnách.

PRVNÍ NORMA, PRVNÍ TOVÁRNÍ

V roce 1906 byla ve Francii zpracována první norma pro dubové parkety. Společně s rozvojem tovární výroby parket se začíná rozvíjet průmyslová výroba lišt, lepidel a laků a parkety se stávají spotřebním zbožím. S cílem zjednodušení pokládky a úspory materiálu se začíná vyrábět dřevěná mozaika, která má tloušťku 8–10 mm. Ve čtyřicátých letech 20. století se začíná s výrobou vícevrstvých parket.

Michaela Reichlová
www.renspol.cz